

Nushası 10 kuruş

**

Posta ücreti 40 Para

Senelik abonası

100 kuruş

**

Posta ücreti 10 kuruş

İstanbul

Şehremaneti Mecmuası

Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır

Sene : 5

Şubat ve Mart 1929

Sayı : 54 , 55

İstanbul şehrinin ihşaî mütalâası

Türkiye Cümhuriyetinin ilk ihşai yıllık kitabı «Merkezî istatistik müdüriyeti umumiyesi» tarafından 1928 senesine ait olmak üzere ahiren neşredilmiştir.

Maddi ve manevi, idarî ve iktisadi bir çok mühim neticeler çıkarılmasına hakiki yanı ilmi surette yarayacak, şindiye kadar vâkıf olmadığımız bir takım ahval ve müessirâtı bilmemize yardım edecek olan bu pek mühim eserin İstanbul şehrine müteallik bazı maddelerini buraya nakl ile mütalâa-sından muhtelif faydalar elde edeceğiz:

1 — İstanbul şehrinin binaları, Binalar birinci cetvelde «mevaddi inşa ve kat adedine nazaran» taksim edilmişlerdir. Semt itibarile de şehir 8 mîntakaya münkasımdır. Bütün binaların adedi :

135,444 tür.

Bu miktarın mevaddi inşaîyece taksimi şöyledir :

Ahşap 76,143

Kârgir 52,395

Yarım kargir 6,906

135,444

Binaların mahiyeti yani tarzı istimallerine nazaran inkısamı (2) numaralı cetveldedir. Buna nazaran «içinde oturan ve yatılan binalar (ev, apartman, pansiyon, otel, han, bekâr odası, baraka) mecmuı 95,526 dır; bunların 89,762 si evdir.

Tarzı istimal kısımlarından ikincisi san'at ve ticaret binaları yani dükkân ve mağaza, han, fabrika, hamam, fırın, garaj, ve ahırların yekûnu 38,074 tür.

Bunlara bir de mektep , kışla , hükümet , belediye , hastane , karakol câmi , kilise , havra , sinema ve tiyatru adedi olan 1,844 ü ilâve edersek bütün binalar yekûnu 135,444 ü buluruz .

Sonra 3 numaralı cetvel «binasız yerler» i gösterir . Bunun en şayanı dikkat evsafı şehrimizin en büyük afetlerinden biri olan yangınlar neticesi şehir içinde tam 59,965 arsa bulunmasıdır .

Diğer taraftan şehirde 685 bostan vardır . Hiç boş bırakılmaksızın daima gübrelenerek zerzevat ve biraz da yemiş ve çiçek yetiştirilen bu yerlerden usulün iptidailiği sebebiyle az istifade ediliyor .

Parkların adedi 19 dur , şehrin büyüklüğüne nisbetle pek azdır .

Bahçelerin adedi 949 olmasına nazaran büyük bir şehir için güzel bir şey , fakat iktisadi faydası pek mahdut olsa gerektir .

«İhsai yıllık» , nüfusun hali medenî itibariyle 1926 nın 3 ayı ile 1927 senesinin evlenme vak'alarını ayrıca cetvellerle göstermiştir . Bunlardan en büyük vilâyet ve şehirlerin calibi dikkat ahvali nishiyelerini mukayese tarikiyle mutalâa etmek istedik .

Alfabe sırasıyla , İzmir , İstanbul , Adana , Ankara , Bursa vilâyetleriyle meşğul olduk :

İzmir Vilâyeti : (1927)

Bütün Vilâyetin nüfusu	531,579
Şehirlerinin »	254,444
Nahiye ve köylerin «	277,135
Şehirlerin evlenme adedi	1,275
Nahiye ve köylerde ev . a .	942
Şehirlerdeki evlenme adedinin nüfusları miktârına nisbeti : 1,000 de 5	
Nahiye ve köyler : 1,000 de 3,39	

İstanbul Vilâyeti (1927)

Bütün Vilâyetin nüfusu	806,863
------------------------	---------

Şehirlerin «	704,825
Nahiye ve köylerin «	102,038
Şehirlerin evlenme adedi	2,892
Nahiye ve köylerin «	881
Şehirlerindeki evlenme adedinin miktârı nüfusa nisbeti :	1000 de 4,1
Nahiye ve köyler	1000 de 8,6

Adana Vilâyeti (1927)

Bütün vilâyetin nüfusu	227,735
Şehirlerinin «	82,026
Nahiye ve köylerin «	145,709
Şehirlerinde evlenme adedi	322
Nahiye ve köylerin	92
Şehirlerin nisbeti	1000 de 1,4
Nahiye ve köylerin	1000 de 0,63

Ankara Vilâyeti (1927)

Bütün vilâyetin nüfusu	404,581
Şehirlerinin nüfusu	99,066
Nahiye ve köylerin nüfusu	305,515
Şehirlerde evlenme adedi	617
Nahiye ve köyler evlenme adedi	621
Şehirler evlenme adedinin nüfusa nisbeti	1000 de 6
Nahiye ve köylerin	1000 de 2

Bursa Vilâyeti (1927)

Bütün vilâyetin nüfusu	399,942
Şehirlerinin «	114,375
Nahiye ve köylerin «	285,572
Şehirlerde evlenme adedi	825
Nahiye ve köylerde	1348
Şehirler evlenme adedinin nüfusa nisbeti	1000 de 7
Nahiye ve köylerin	1000 de 4,7

Bu mukayeseden çıkan netice :

Şehirler evlenme vak'asının en yüksek nisbetini Bursa şehirleri (1000 de 7) ve en asgarisini Adana vilâyeti şehirleri (1000 de 1,4) teşkil ediyorlar . Nahiye ve köyler evlenme vukuatı nisbetine gelince bunun en yüksek İstanbul vilâyetinde (1000 de 8,6) ve yine en zayıfı

Adana nahiye ve köylerinde (1000 de 0,63) görülüyor .

Mutavassıt nisbetler sırasile

Ankara şehirleri	1000 de 6
İzmir şehirleri	1000 de 5
İstanbul «	1000 de 4,1

Bu mukayese ve tetkikten bir mühim netice çıkarıyoruz ki bu da köylerin ahval ve tarzı hayat şeraiti şehirlere nisbetle daha basit ve evlenmek usulü daha külfetsiz olduğu halde mütalâa ettiğimiz vilâyetlerin İstanbuldan başka hepsinde şehirlerinki daha çok olmak gibi zannü tahmin hilâfında bir azlık müşahede edilmesidir . Bunun esbabı her halde aranmağa değer bir şeydir .

..

« İhsai yıllık » ın tabii hepsi mühim olan malûmatından bizi her cihetle alâkalandıran pek ehemmiyetli bir kısmı da « Ahvali iktisadiye » cetvelleridir .

Bu kısım 1 numaralı cetveli ziraat ve vilâyet itibariyle çiftçi aileleri ve nüfusedir .

Burada İstanbul vilâyetinin 18,757 nüfuslu 16,772 ailesi olduğunu görürüz .

Sonra , iktisat noktasından en mühim uzvu büyük bir şehirden ibaret olan bu vilâyette 15000 i öküz , 16903 ü inek ve 104,299 u koyun olmak üzere 208,707 baş çift ve çiflik hayvani olduğunu okuruz .

Mahsulât faslına gelince , İstanbul vilâyeti senede 13 milyon ve küsur kilo buğday , 4 milyon kilodan fazla arpa 2 milyondan ziyade yulaf ve bir buçuk milyonu geçer mısır yetiştirdiği gibi 350 bin kilodan ziyade bakla 300 bine yakın fasulye ve 400 bin kilodan fazla soyan hasıl ediyor . Şu kadar ki bu miktarlar arazi ve nüfus derecelerine

ve hususan en zaruri ihtiyacata nazaran pek az , pek zayıf rakamlardır . Çünkü, yalnız İstanbul şehrinin en mübrim ihtiyaçlarının kısmen olsun edasına bu rakamlarla hizmet kabil değildir : meselâ İstanbul şehri yalnız ekmeğini tedarik için günde 25 vagon , yani 250,000 kilo buğdaya muhtaçtır ki bu miktar senede 100 milyon kiloya yakın 9200 vagon buğdaya muhtaçtır .

Bunun vasatı olarak bedeli , beher kilosu 13 kuruş 16 santimden 13,160,000 lira eder . Demek ki İstanbul halkı yalnız ekmek parası olarak ayda 1 milyondan ziyade ve günde 4000 liraya yakın bir para sarfetmeğe mecburdur .

Bu iktisadi bahisten sonra ilk hatıra gelecek yahut (İhsai yıllık) ta en evel göze ilişecek olan şey mevaddi gıdaye fiatları ve hayat pahalılığı cetveli olsa gerektir .

İstatistikler bu hususata bize kâfi derecede ve oldukça düşündürücü malûmat ve fikir veriyor . Bize yani bilhassa büyük şehirler sekenesine ıztırap verici hislerle daha çok ve daha hünerli ve marifetli çalışmak lüzumunu anlatıyor .

Havayıcı zaruriye fiatlarında 1914 senesininkini , Kurunu vustaya ait , tariha münkalip olmuş bir efsaneî mazi farz ve onu terkederek bu günlere doğru yaklaşıp isek fiatların 1922 den 1928 nihayetine kadar olan şu beş altı sene zarfında , (1922 de 1,096 dan 1,485 e yükselerek) bu yeni şeklinde de mebdeme nisbetle yine 32% bir fahiş fark yapmakta usanmadığı görülüyor .

« İhsai yıllık » ın mütalâasına gelecek sayıda yine devam edeceğiz .

A . Suat